

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์ Nakkhabut Paritat Journal

ISSN 3027-7779 (Online)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568 Vol. 17 No. 1 January - April 2025

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 1 หมู่ 4 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช 80280
Research and development institute Nakhon Si Thammarat Rajabhat University 1 Moo 4, Tha Ngio, Mueang, Nakhon Si Thammarat 80280

Received: October 16, 2024

Revised: April 27, 2025

Accepted: April 30, 2025

ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

Multi-Level Factors Affecting Key Success
of Community-Based Tourism Management in Thailand

เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว

อธิป จันทรสุรีย์*

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: Athip.jan@kbu.ac.th

Chalermkiart Feongkeaw

Athip Jansuri*

Graduates School, Kasem Bundit University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนและ 2) ศึกษาตัวแปรทุกระดับระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนที่มีส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ระดับสมาชิกชุมชน จำนวน 760 คน และระดับชุมชนจำนวน 190 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์พหุระดับ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ปานกลาง 2) การวิเคราะห์ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนทั้ง 5 ด้าน การจัดการระดับสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ของสมาชิก ทักษะและความรู้ ส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 98.50

คำสำคัญ: ปัจจัยทุกระดับ; ปัจจัยความสำเร็จ; การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน; ระดับสมาชิกในชุมชน; ระดับชุมชน

Abstract

This research aims to 1) study the relationship between a level factor of community members and a level factor of community, 2) study the multi-level factors of community members and community levels affecting key success in community-based tourism management in Thailand. METHODS: The quantitative method was used. The samples used were people involved in the management of community-based tourism. The sample group comprised 760 units at the member level and 190 units at the community level, obtained by multistage sampling. The instruments used to collect data were questionnaires. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and multi-level analysis.

Results: 1) The relationship between the level factor of community members and the level factor of community had a positive relationship at the moderate level at a statistically significant level of 0.01. 2) The multi-level analysis showed that there were five factors of community members' level, management, participation, leader, relationship, skill, and knowledge, having a positive influence on key success in community-based tourism management in Thailand at a statistically significant level of 0.001. The above five factors could be explained with 98.50% of the total variance.

Keywords: Multi-level Factors; Key Success; Community-Based Tourism Management; Community Members Level; Community Level

บทนำ

การส่งเสริมความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อัตลักษณ์ของสังคมและชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 ภายใต้วิสัยทัศน์

“ด้านการพัฒนาให้เกิดสังคมและชุมชนท่องเที่ยวคุณค่าสูง (High Value Society) การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และ ชุมชน การต่อยอดอัตลักษณ์ความเป็นไทย การกระจายความเจริญทั้งทางตรง และทางอ้อมอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ” (Office of The National Tourism Policy Committee of Thailand, 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่จากรัฐบาลหลายประเทศในประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากความเข้ากันได้กับวาระการลดความยากจน (Mitchell & Ashley, 2010) ตลอดจนการใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นตัวเร่งการพัฒนาชุมชนด้วยมุมมองด้านการลงทุนต่ำและค่อนข้างง่ายในการนำไปใช้ (Hjalager, 1996; Tooman, 1997; Sharpley, 2002; Mac Donald & Joliffe, 2003)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนดำเนินงานภายใต้แนวคิดของการปกครองตนเองของชุมชน โดยที่ชุมชนดั้งเดิมมีบทบาทเป็นผู้ริเริ่ม และเป็นตัวหลักในกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ของตนเอง จึงกลายเป็นกลไกหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่ระบุไว้ในวาระการพัฒนา ค.ศ. 2030 ขององค์การสหประชาชาติ (Abreu, Walkowski, Perinotto & Fonseca, 2024) ความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Thailand CBT Network Coordination Center, 2012) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน สร้างความภาคภูมิใจ สร้างการรับรู้ให้แก่สังคมภายนอก และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน (National Tourism Policy Committee, 2019) การจัดการท่องเที่ยวอย่างสมดุลส่งผลให้ประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการท่องเที่ยวจะย้อนคืนมาสู่ชุมชนและท้องถิ่น (Emphandhu, 2007) นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในการก้าวไปสู่ความยั่งยืน (Strydom & Mangope, 2018) ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องเริ่มต้นที่สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยว หากไม่ได้รับความร่วมมือแล้วก็ไม่สามารถเกิดการท่องเที่ยวในชุมชนได้ ดังนั้นเพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนร่วมมือด้วยดีต้องเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวในชุมชน (The Thailand Community Based Tourism Institute, 2017) โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่ม คือ การศึกษา ศักยภาพ การวิเคราะห์ การทำความเข้าใจตนเอง และเลือกนำเสนอเพราะฉะนั้นคนในชุมชนต้องมีบทบาทและเป็นผู้กำหนดอนาคต และทิศทางการท่องเที่ยวด้วยตนเอง หากชุมชนจะเลือกสิ่งใดมาใช้หรือนำเสนอต้องมีส่วนร่วมในการเลือกและตัดสินใจ (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization), 2020) เห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องเริ่มต้นที่ระดับสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชนตามมา

ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชน พื้นที่ เศรษฐกิจชุมชน สังคม ประชาชนในชุมชนให้มีชีวิตอยู่ดีกินดี และสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ รวมถึงการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนสืบทอดรุ่นสู่รุ่น (Manirochana, 2017) องค์ประกอบสำคัญสำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องมีการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกันและความร่วมมือ การเสริมสร้างพลังของสมาชิกในชุมชน การกำหนดเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และมุ่งเน้นการสร้างรายได้เพื่อความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว (Dodds, Ali, & Galaski, 2016)

ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตลอดจนนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในลำดับต้น ๆ ของกระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ รวมทั้งปัจจัยความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเกิดจากปัจจัยระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชน รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีความสำคัญในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว

เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคง ส่งเสริมการอนุรักษ์ และทำให้ชุมชนเป็นผู้ร่วมพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง (Office of The National Economic and Social Development Council, 2018)

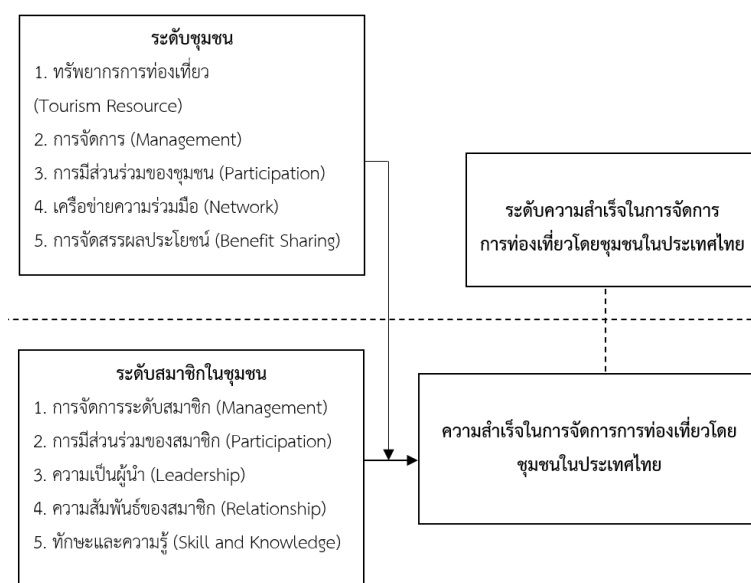
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาตัวแปรทุกระดับระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนกับตัวแปรระดับชุมชนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กัน
2. ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand) ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 19 ชุมชน ประกอบด้วย ภาคเหนือ 6 ชุมชน ภาคกลาง จำนวน 3 ชุมชน ภาคตะวันออก จำนวน 3 ชุมชน ภาคตะวันตก จำนวน 2 ชุมชน และภาคใต้ จำนวน 5 ชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) เนื่องจากเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีลักษณะสอดแทรกเป็นลำดับขั้นที่ลดหลั่นในการวิเคราะห์ทุกระดับ (Kanjana-wasee, 2007)

1. ขนาดตัวอย่างระดับมหภาค (Macro-Level) หรือระดับที่ 2 (Level-2) ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างทุกระดับ การกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างระดับสูงที่สุดของการวิเคราะห์ควรมีจำนวนมากกว่า 10 กลุ่มขึ้นไป (Snijders & Bosker, 1999 as cited in Kanjanawasee, 2007)

2. ขนาดตัวอย่างระดับจุลภาค (Micro-Level) หรือระดับที่ 1 (Level-1) ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับกำหนดอัตราส่วนระหว่างขนาดตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์ตามหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับโดยใช้ขนาดตัวอย่างและวิธีการประมาณค่าที่เหมาะสมหรือตัวแปรว่าควรเป็น 20 หน่วย ต่อ 1 พารามิเตอร์หรือตัวแปรสังเกตได้ (Lindeman, Merenda & Gold, 1980); (Hair, Black, Babin, Alderson, & Tatham, 2010)

การสุ่มตัวอย่างขั้นที่ 1 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของชุมชน จำนวน 19 ชุมชน โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ 50 ทำให้ได้จำนวนขนาดตามชุมชน ขั้นที่ 2 สุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มระดับสมาชิกชุมชน (Micro-level) ชุมชนละ 40 ตัวอย่าง รวม 19 ชุมชน ได้จำนวน 760 ตัวอย่าง และระดับชุมชน (Macro-level) ชุมชนละ 10 ตัวอย่าง รวม 19 ชุมชน ได้จำนวน 190 ตัวอย่าง ที่เป็นตัวอย่างการทำแยกสัดส่วน ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 950 ตัวอย่าง ระดับสมาชิกชุมชน ได้แก่ บุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับชุมชน ได้แก่ กลุ่มคณะกรรมการส่วนต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ประกอบด้วย ระดับสมาชิกในชุมชน และระดับชุมชน การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งในแต่ละข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.05 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน กับอาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาได้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระดับสมาชิกในชุมชน เท่ากับ 0.939 และแบบสอบถามระดับชุมชน เท่ากับ 0.816 ผู้วิจัยได้ยื่นขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เลขที่รับรองโครงการ R006/65X

วิธีการเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยนำหนังสือการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์พร้อมแบบสอบถามแสดงต่อกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 จากกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 19 ชุมชน โดยการแจกแบบสอบถามพร้อมอธิบายรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมทางสถิติทางสังคมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน และตัวแปรระดับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) (Forthofer, Lee & Hernandez, 2007) การแปลความหมายความสัมพันธ์ตามหลักการแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Best (1977) อ้างใน Angsuthoti (2017) 2) การวิเคราะห์ขั้นโมเดลศูนย์ (Null Model) เป็นขั้นตอนในการพิจารณาความแปรปรวนของตัวแปรตาม โดยไม่นำตัวแปรอิสระเข้ามาร่วมวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบเบื้องต้นว่าตัวแปรตามมีความแปรปรวนภายในระหว่างระดับสมาชิกในชุมชน และระดับชุมชนหรือไม่ เพื่อจะได้วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละระดับที่มีต่อตัวแปรตามต่อไป 3) การวิเคราะห์ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน และระดับชุมชนที่มีส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย ใช้การวิเคราะห์พหุระดับ (Multi-level Analysis)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สัญลักษณ์แทนตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน ประกอบด้วย Man แทน การจัดการระดับสมาชิก (Management) Par แทน การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Participation) Led แทน ความเป็นผู้นำ (Leadership) Rel แทน ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) Ski แทน ทักษะและความรู้ (Skill and Knowledge) 2) สัญลักษณ์แทนตัวแปรระดับชุมชน ประกอบด้วย Tou แทน ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) Mam แทน การจัดการ (Management) Par แทน การมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation) Net แทน เครือข่ายความร่วมมือ (Network) Ben แทน การจัดสรรผลประโยชน์ (Benefit Sharing)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนของความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

ตารางที่ 1 แสดงสรุปผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน และระดับชุมชนของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย ใช้สถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

		ตัวแปรระดับชุมชน
ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน	ค่าสหสัมพันธ์	0.513**
	Sig.	0.000
	ระดับความสัมพันธ์	ระดับปานกลาง

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กล่าวคือ หากสมาชิกในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากเท่าไร ยิ่งช่วยเสริมให้การจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะทุกคนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกันดูแล จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 2 แสดงสรุปผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

ตัวแปรระดับชุมชน										
ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน	ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว		ด้านการจัดการ		ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน		ด้านเครือข่ายความร่วมมือ		ด้านการจัดสรรผลประโยชน์	
	r	ระดับความสัมพันธ์	r	ระดับความสัมพันธ์	r	ระดับความสัมพันธ์	r	ระดับความสัมพันธ์	r	ระดับความสัมพันธ์
การจัดการระดับสมาชิก	0.984**	สูง	0.975**	สูง	0.973**	สูง	0.982**	สูง	0.980**	สูง
การมีส่วนร่วมของสมาชิก	0.483**	ต่ำ	0.483**	ต่ำ	0.482**	ต่ำ	0.481**	ต่ำ	0.486**	ต่ำ
ความเป็นผู้นำ	0.579**	ปานกลาง	0.578**	ปานกลาง	0.577**	ปานกลาง	0.579**	ปานกลาง	0.580**	ปานกลาง
ความสัมพันธ์ของสมาชิก	0.561**	ปานกลาง	0.562**	ปานกลาง	0.560**	ปานกลาง	0.563**	ปานกลาง	0.564**	ปานกลาง
ทักษะและความรู้	0.548**	ปานกลาง	0.547**	ปานกลาง	0.546**	ปานกลาง	0.548**	ปานกลาง	0.549**	ปานกลาง

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรระดับชุมชน ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายความร่วมมือ และด้านการจัดสรรผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กับตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนทุกด้านในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ส่วนด้านความเป็นผู้นำ ด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกและด้านทักษะและความรู้ มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง นอกจากนี้ด้านการจัดการระดับสมาชิกมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง กล่าวคือ การจัดการที่มีประสิทธิภาพของสมาชิกชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับสูง เนื่องจากช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างมีความยั่งยืน และสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพหุระดับระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ขั้นโมเดลตามสมมติฐาน ส่งผลคงที่ (Fixed Effect) ส่งผลสุ่ม (Random Effects) ของตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน	Fixed Effect			Random Effects			
	Coefficient	SE	T-ratio	Variance Component	SD	df	χ^2
Intercept; B ₀	0.000*	0.047	0.000*	0.057***	0.238	18	2190.360***
Man Slope; B ₁	0.111***	0.005	22.179	0.000	0.012	18	13.371
Par Slope; B ₂	0.442***	0.006	64.252	0.000	0.015	18	10.158
Lea Slope; B ₃	0.195***	0.004	40.624	0.000	0.010	18	21.559
Rel Slope; B ₄	0.222***	0.005	42.783	0.000	0.004	18	15.537
Ski Slope; B ₅	0.241***	0.004	22.179	0.000	0.004	18	10.847
Level-1, R ₂				0.015	0.123		
Reliability Estimate							
Intercept; B ₀ = 0.993		Man; B ₁ = 0.189		Par; B ₂ = 0.105			
Lea; B ₃ = 0.212		Rel; B ₄ = 0.020		Ski; B ₅ = 0.022			

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 , *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

$$R^2 \text{ Level-1} = \text{Var} (R_1 - R_2) / \text{Var} R_1 = \\ = (0.970 - 0.015) / 0.970 = 0.985$$

ตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การจัดการระดับสมาชิก (Man) การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Par) ความเป็นผู้นำ (Lea) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Rel) และทักษะและความรู้ (Ski) สามารถรวมอธิบายความผันแปรของความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยได้ร้อยละ 98.5 ($R^2 = 0.985$)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ขั้นโมเดลตามสมมติฐาน เมื่อให้ความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยเป็นตัวแปรตาม จากการพิจารณาผลการทดสอบส่งผลคงที่ (Fixed Effect) พบว่า ค่าเฉลี่ยความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย (Grand Mean) มีค่าเท่ากับ 0.000 ($t = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตัวแปรอิสระระดับสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การจัดการระดับสมาชิก (Man) การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Par) ความเป็นผู้นำ (Lea) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Rel) ทักษะและความรู้ (Ski) มีค่าคงที่หรือสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปร เท่ากับ 0.111, 0.442, 0.195, 0.222, และ 0.241 ตามลำดับเท่านั้นที่ส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($t = 22.179, 64.252, 40.624, 42.783$ และ 54.248 ตามลำดับ) กล่าวคือ สมาชิกในชุมชนที่มีการจัดการระดับสมาชิก สมาชิกมีส่วนร่วม สมาชิกมีความเป็นผู้นำ สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน สมาชิกมีทักษะและความรู้ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบส่งผลสุ่ม (Random Effect) พบว่า ค่าเฉลี่ยความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย มีความผันแปรระดับสมาชิกในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($\chi^2 = 2190.360$) โดยมีความแปรปรวนในการประมาณ ค่าพารามิเตอร์ เท่ากับ 0.05 ส่วนสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปร ได้แก่ การจัดการระดับสมาชิก (Man) การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Par) ความเป็นผู้นำ (Lea) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Rel) ทักษะและความรู้ (Ski) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

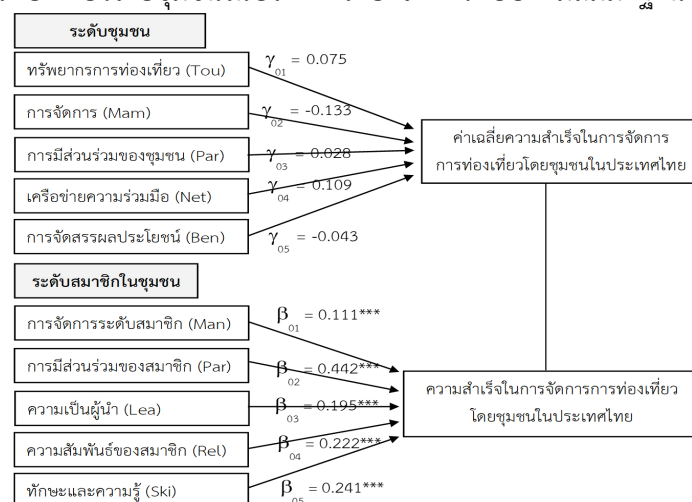
ความเที่ยง (Reliability Estimate) ในการประมาณค่าเฉลี่ยของโมเดลระดับสมาชิกในชุมชนของการประมาณค่าคงที่ (B_0) เท่ากับ 0.993 ส่วนความเที่ยงในการประเมินค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระพบว่า การจัดการระดับสมาชิก (Man) การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Par) ความเป็นผู้นำ (Lea) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Rel) ทักษะและความรู้ (Ski) มีค่าเท่ากับ 0.189, 0.105, 0.212, 0.020 และ 0.022 ตามลำดับ

ทั้งนี้ตัวแปรอิสระระดับสมาชิกในชุมชน คือ การจัดการระดับสมาชิก (Man) การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Par) ความเป็นผู้นำ (Lea) ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Rel) ทักษะและความรู้ (Ski) สามารถร่วมอธิบายความผันแปรระหว่างระดับสมาชิกในชุมชนเท่ากับ 0.985 แสดงผลการวิเคราะห์ในรูปสมการระดับสมาชิกในชุมชน ได้ดังนี้

ความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

$$\begin{aligned} &= 0.000 + 0.111 \quad (\text{Man}) \\ &+ 0.442 \quad (\text{Par}) \\ &+ 0.195 \quad (\text{Lea}) \\ &+ 0.222 \quad (\text{Rel}) \\ &+ 0.241 \quad (\text{Ski}) \\ \beta_{0j} &= 0.000 + 0.075 \quad (\text{Tou}) \\ &- 0.133 \quad (\text{Mam}) \\ &+ 0.028 \quad (\text{Par}) \\ &+ 0.109 \quad (\text{Net}) \\ &- 0.043 \quad (\text{Ben}) \end{aligned}$$

ผลการวิเคราะห์ในรูปสมการระดับสมาชิกในชุมชนที่มีส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถเขียนสมการและแผนภาพความสัมพันธ์ของตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนต่อตัวแปรความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย จากตัวแบบตามสมมติฐานการวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและตัวแปรระดับชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยจากตัว

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ตัวแปรพหุระดับที่ส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อสมาชิกในชุมชนมีการจัดการ มีส่วนร่วมของสมาชิก มีความเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน

ในการทำงาน มีทักษะและความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลให้การจัดการระดับชุมชนดีมากยิ่งขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kibicho (2008) ที่พบว่า ความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาจากการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของสมาชิกในชุมชน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sapkota, Palamanit, Techato, Gyawali, Ghimire & Khatiwada (2024) ที่พบว่า การเสริมสร้างอำนาจให้กับชุมชนโดยการมีส่วนร่วม มีการตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการการท่องเที่ยวเชิงชุมชน

2. ตัวแปรพหุระดับระดับสมาชิกในชุมชนและระดับชุมชนที่มีส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 การจัดการระดับสมาชิกส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนที่มีการจัดการระดับสมาชิกโดยมีการกำหนด กฎ กติกาในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน สมาชิกมีความเข้าใจกระบวนการทำงาน ปฏิบัติตามระบบในการทำงาน มีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายและได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ยิ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Armstrong (2012) ที่พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมกับภาคเอกชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นเจ้าของ การวางแผนเชิงธุรกิจ การวิจัยตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ การบริหารการเงินที่โปร่งใส และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lindström & Larson (2016) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้นมีความสำคัญ

2.2 ความเป็นผู้นำส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า การที่สมาชิกสามารถจูงใจให้เพื่อนสมาชิกร่วมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาชิกเสนอตัวเองในการเป็นผู้นำในการดำเนินงาน มีบุคลิกภาพในการวางตัวเป็นต้นแบบผู้นำที่ดี และมีความเชื่อมั่นผู้นำในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยิ่งมีส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kontogeorgopoulos, Churyen & Duangsaeng (2014) ที่พบว่า ตัวแปรแห่งความสำเร็จในการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย ความเป็นผู้นำเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดของความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Koster & Randall (2005) ที่พบว่า ตัวแปรแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ ทิศทางการตลาด วัฒนธรรมองค์กรความภาคภูมิใจของชุมชน

2.3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยิ่งมีส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Miskowiak (2004) ที่ว่า ความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้หากชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงวัตถุประสงค์ในการวางแผนและการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Eyisi, Lee & Trees (2020) ที่พบว่า ความร่วมมือกับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน

2.4 ความสัมพันธ์ของสมาชิกมีส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า การที่สมาชิกทุกคนทำงานร่วมกันได้อย่างสงบสุขในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการสร้างทีมงาน เครือข่ายในการทำงานร่วมกัน และสมาชิกทุกคนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยิ่งมีส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cordova-Buiza, Medina-Viruel, & Pérez-Gálvez (2025) ที่พบว่าความสำคัญของการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเพื่อเพิ่มผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงชุมชนในพื้นที่ชนบท และเพื่อให้อยู่ในใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการที่เหมาะสม

ของกิจการชุมชนสามารถส่งเสริมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้ และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับท้องถิ่นผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

2.5 ทักษะและความรู้มีส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า การที่สมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างดี มีทักษะความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนได้ มีทักษะและความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่เสมอ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังมีส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Amran (2014) ที่ว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จ คือ โอกาสในการพัฒนาตนเองและการสร้างอาชีพของคนในชุมชน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Klawichan (2017) ที่พบว่า แนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นอยู่กับศักยภาพ ของชุมชน ศักยภาพของคนในท้องถิ่นที่ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และศักยภาพด้านการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการของชุมชนอาจมีการวางแผนด้านผลประโยชน์ที่เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีระบบ ทั้งถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถรับรู้ข้อมูลของผลประโยชน์ และการมีอำนาจตัดสินใจร่วมกัน รู้สึกเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงาน
2. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาในระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มมากขึ้น เช่น การพัฒนา ปรับปรุง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาด้านการบริการ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ภายในชุมชนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน และการคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาตัวแปรระดับชุมชนทุกด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรระดับสมาชิกในชุมชนทุกด้านในเชิงบวก โดยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ซึ่งอาจทำการศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงกำหนดแนวทางในการประสานงานในกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากเงินทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

References

- Abreu, L. A. de, Walkowski, M. da C., Perinotto, A. R. C. & Fonseca, J. F. da. (2024). Community-Based Tourism and Best Practices with the Sustainable Development Goals. *Adm. Sci.*, 14(2), 36.
- Amran, H. (2014). Critical Success Factors for Creating Community-Based Tourism. *The Wiley Blackwell Companion to Tourism*, 589-599.
- Angsuchoti, S. (2017). *Techniques for Analyzing Relationships between Variables*. Retrived 2022, August 28, from <https://www.stou.ac.th/offices/ore/info/cae/uploads/pdf/636366560441132172.pdf> (in Thai)
- Armstrong, R. (2012). An Analysis of the Conditions for Success of Community Based Tourism Enterprises. *ICRT Occasional Paper*, 21, 1-52.

- Cordova-Buiza, F., Medina-Viruel, M.J. & Pérez-Gálvez, J.C. (2025). Community-based Rural Tourism: a Mapping Technique Analysis Study from 2005 to 2023. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, 527.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (2020). *Community-Based Tourism Standards of Thailand*. Bangkok: Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (in Thai)
- Dodds, R., Ali, A. & Galaski, K. (2016). Mobilizing Knowledge: Key Elements of Success and Barriers in Community-Based Tourism. *Current Issues in Tourism*, 21(13), 1–22.
- Emphandhu D., (2007). *Development of Community-Based Tourism and Homestay Activities*. Bangkok: Kasetsart University Press. (in Thai)
- Eyisi, A., Lee, D., & Trees, K. (2020). Facilitating Collaboration and Community Participation in Tourism Development: The Case of South-Eastern Nigeria. *Tourism and Hospitality Research*, 21(3), 275-288.
- Forthofer, Ronald N., Lee, Eun Sul. & Hernandez, M. (2007). *Biostatistics: A Guide to Design, Analysis, and Discovery*. (2nd ed.). California: Elsevier Academic Press.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Alderson, R. E. & Tatham, R. L. (2010). *Multivariate Data Analysis* (6th ed.). New Jersey: Pearson.
- Hjalager, A.-M. (1996). Tourism and the Environment: The Innovation Connection. *Journal of Sustainable Tourism*, 4(4), 201–218.
- Kanjanawasee, S. (2007). *Multi - level analysis*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Kibicho, W. (2008). Community-Based Tourism: A Factor- Cluster Segmentation Approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(2), 211-231. (in Thai)
- Klawichan, A. (2017). Guidelines for Success of Community-Based Tourism Management. *SAU Journal of Social sciences and Humanities*, 1(2), 70-79. (in Thai)
- Kontogeorgopoulos, N., Churyen, A. & Duangsaeng, V. (2014). Success Factors in Community-Based Tourism in Thailand: The Role of Luck, External Support, and Local Leadership. *Tourism Planning & Development*, 11(1), 106-124. (in Thai)
- Koster, R. & Randall, E. (2005). Indicators of Community Economic Development through Mural-Based Tourism. *Canadian Geographer*, 49(1), 42-60.
- Lindeman, R. H., Merenda, P. F. & Gold, R. Z. (1980). *Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis*. Retrieved 2021, August 28, from [http:// www.linois.com/content/apl](http://www.linois.com/content/apl).
- Lindström, N.K. & Larson, M. (2016). Community-Based Tourism in Practice: Evidence from Three Coastal Communities in Bohuslän, Sweden. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 33(2016), 71–78.
- MacDonald, R. & Joliffe, L. (2003). Cultural Rural Tourism: Evidence from Canada. *Annals of Tourism Research*, 30(2), 307-322.
- Manirochana, N. (2017). Community Based Tourism Management. *Journal of International and Thai Tourism*, 13(2), 25-46. (in Thai)
- Miskowiak, D. (2004). Crafting an Effective Plan for Public Participation. Center for Land Use Education, Partnership for Community Planning-Models for Land Use Education, Planning, and Management. *Bulletin*, 1-24.

- National Tourism Policy Committee. (2019). *The Criteria for Thailand's Community-Based Tourism Development*. Retrieved 2021, August 28, From <http://www.file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/criteria-cbt-Ver-Thai2.pdf>.
- Office of the National Tourism Policy Committee of Thailand. (2023). *The Third National Tourism Development Plan (2023–2027)*. Bangkok: Office of the National Tourism Policy Committee of Thailand.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *National Strategy (2018–2037)*. Office of the Prime Minister. Retrieved 2021, August 28, from https://www.nesdc.go.th/download/document/National_Strategy_2561-2580.pdf (in Thai)
- Phukpoo, W. (2019). *Philosophy of Community-Based Tourism*. Retrived 2021, August 28, from <https://www.randdcreation.com/content/5112/>.
- Sharpley, R. (2002). The Challenges of Economic Diversification through Tourism: The Case of Abu Dhabi. *International Journal of Tourism Research*, 4(3), 221–235.
- Sapkota, K. P., Palamanit, A., Techato, K., Gyawali, S., Ghimire, H. P. & Khatiwada, B. (2024). The Role of Local Community in Enhancing Sustainable Community-based Tourism. *J. Electrical Systems*, 20(7), 558-571.
- Strydom, A. & Mangope, D. (2018). Lessons Learned from Successful Community-Based Tourism Case Studies from the Global South. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(5), 1-13.
- Thailand CBT Network Coordination Center. (2012). *Community-Based Tourism*. Retrieved 2021, August 28, from <https://thaicommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>. (in Thai)
- The Thailand Community Based Tourism Institute. (2017). *Community-Based Tourism*. Retrieved 2021, August 28, from <https://cbtyouth.wordpress.com/cbt-youth/cbti/>. (in Thai)
- Tooman, A.L. (1997). Tourism and Development. *Journal of Travel Research*, 35, 33–40.

ผู้เขียน

ดร.เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เลขที่ 1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

E-mail: lecoqchezmoi@gmail.com

ดร.อธิป จันทรสุรีย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เลขที่ 1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

E-mail: Athip.jan@kbu.ac.th

